

Śródka, Andrzej

Sprawozdanie z działalności statutowej Instytutu Historii Nauki PAN w roku 1998

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 44/1, 185-197

1999

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI STATUTOWEJ
INSTYTUTU HISTORII NAUKI PAN
W ROKU 1998

PRACE BADAWCZE

Osiągnięcia prac badawczych w roku 1998, mieszczą się w następujących dziedzinach:

- I. Naukowe i kulturowe dziedzictwo średniowiecznej myśli filozoficznej i filozoficzno-przyrodniczej,
- II. Badania nad kształtowaniem się metodologicznych podstaw nauk matematycznych w epoce odrodzenia (zastosowania, edycje, autorytety),
- III. Polska myśl naukowa i społeczna doby oświecenia: wkład środowisk zakonnych w rozwój nauki i kultury Rzeczypospolitej XVII–XVIII wieku; wpływ myślicieli doby oświecenia na kulturę wieku XIX i przemiany społeczne,
- IV. Dzieje edukacji w Polsce na tle nowych koncepcji kształcenia w Europie Zachodniej,
- V. Historia nauk przyrodniczych XVIII–XX wieku,
- VI. Wkład uczonych polskich w rozwój nauki światowej,
- VII. Źródła do dziejów geografii.

**I. Naukowe i kulturowe dziedzictwo
średniowiecznej myśli filozoficznej i filozoficzno-przyrodniczej**

Jerzy B u r c h a r d t odkrył w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu unikatowy i nieznaną w literaturze światowej rękopis traktatu *Dieta Cremonensis* oraz rozpoczął prace nad sporządzeniem indeksu do części A–B *Aggregatum* Tomasza z Wrocławia. Małgorzata F r a n k o w s k a T e r l e c k a kontynuowała badania nad zagadnieniami filozofii i natury w dziełach filozoficzno-literackich XII–XIII w. (zwłaszcza analizowała pojęcie filozofii u Jana z Meun). Anna W o ł o s z y n o w a gromadząc i klasyfikując komentarze łacińskie do *Ekonomiki* Arystotelesa, ustaliła 47 autorów tych komentarzy, nie znanych dotychczas oraz

przygotowywała edycje wczesnośredniowiecznych zabytków dotyczących historii Polski.

II. Badania nad kształtowaniem się metodologicznych podstaw nauk matematycznych w epoce Odrodzenia (zastosowania, edycje, autorytety)

Paweł C z a r t o r y s k i podjął niezbędne weryfikacje opisów dzieł przypisywanych M. Kopernikowi, znajdujących się w bibliotekach w Uppsali, Sztokholmie i Strangness (w omawianym okresie przeprowadził weryfikacje opisów 14 takich woluminów). Grażyna R o s i ń s k a rozpoczęła badania nad traktatem *Circulus obliquus qui signifer nuncupatur...* i przygotowała do druku pracę o nauczaniu matematyki na Wydziale Sztuk Wyzwolonych w Akademii Krakowskiej w pierwszej połowie XV w. oraz przebadala XV-wieczny tekst wykładów Marcina Króla *Summa super tabulas* zwłaszcza w kontekście źródeł w tym tekście, zwracając uwagę na ich oryginalność. Jacek S o s z y ń s k i przeprowadził kwerendy średniowiecznych kodeksów w zbiorach polskich, powstałych przed XIV wiekiem oraz zakończył prace nad wydaniem zachowanych spisów ksiąg podlaskich sądów szlacheckich sprzed 1648 r. Wiesław W ó j c i k analizował wpływ idei zawartych w pracach Bolzano i Riemanna na powstanie topologii geometrycznej, analizował zmianę mentalności naukowej i projekty nowych teorii naukowych pod koniec XIX w. na przykładzie koncepcji matematycznych, sugerując pojawienie się tych zmian w związku z proponowaniem nowego kryterium prawdy.

III. Polska myśl naukowa i społeczna doby Oświecenia:

**wkład środowisk zakonnych w rozwój nauki i kultury Rzeczypospolitej XVII–XVIII w.;
wpływ myślicieli doby Oświecenia na kulturę wieku XIX i przemiany społeczne**

Henryka H o ł d a - R ó z i e w i c z analizowała system teoretyczny J. Supińskiego w kontekście dorobku pisarzy Oświecenia polskiego i francuskiego oraz porządkowała materiały do przygotowywanego wstępu do wyboru jego pism. Paweł K o m o r o w s k i przygotował kolejny rozdział swej rozprawy habilitacyjnej, zatytułowany *Koncepcja historii Edwarda Gibbona*, analizujący opis dziejów Cesarstwa Rzymskiego, dokonany przez tego historyka; ponadto badał zagadnienie historycznej świadomości Polaków Ziemi Lidzkiej, a zwłaszcza ich stosunek do „legandy” Ludwika Narbutta. Jarosław K u r k o w s k i kontynuował badania, związane z przygotowaniem pracy habilitacyjnej, nad edytorstwem

źródeł historycznych i historycznoprawnych w Rzeczypospolitej w epoce saskiej, opracowując zagadnienia genezy, specyficznych cech i efektów programu edytorskiego, nakreślonego przez braci Załuskich, ponadto przygotował tekst, w którym zanalizował dyskusję między J.A. Jabłonowskim i J.A. Załuskim na temat oceny ówczesnej historiografii polskiej i określenia jej zadań na przyszłość. Artur N o j s z e w s k i zajmował się tematyką dziejów hungarystyki w Polsce w związku z rozpoczęciem prac nad swą dysertacją doktorską: zebrał podstawowe materiały do początków Katedry Filologii Węgierskiej w Uniwersytecie Warszawskim oraz rozpoczął kwerendę zbiorów Archiwum uniwersyteckiego i Archiwum Polskiej Akademii Nauk odnośnie tych zagadnień. Michał P ę d r a c k i zebrał wstępne materiały (literatura przedmiotu i źródła) do swej pracy doktorskiej na temat wizji Orientu w książkach szkolnych polskiego Oświecenia oraz przebadł – pod kątem treści orientalnych – sześć książek z tamtego okresu. Irena S t a s i e w i c z - J a s i u k o w a zanalizowała szczegółowo problem stosunku polskich środowisk katolickich epoki oświecenia do racjonalistycznych teorii Wolffa dowodząc, że – wbrew ustalonym dotychczasowym poglądom – była ona przez te środowiska przyjmowana jako kompromisowa, eklektyczna i ostrożniejsza od ówczesnego pokartezjańskiego racjonalizmu europejskiego. Karolina T a r g o s z kontynuowała prace nad stroną intelektualną kręgów zakonów żeńskich w Polsce w XVII wieku i uprawianym tam pisarstwem historiograficznym. Marek T r o s z y ń s k i przeprowadził kwerendę bibliograficzną do zagadnienia sarmatyzmu w kontekście romantycznych nawiązań do kultury szlacheckiej.

IV. Dzieje edukacji w Polsce na tle nowych koncepcji kształcenia w Europie Zachodniej

Mariusz A f f e k , w związku z przygotowywaną rozprawę habilitacyjną, kontynuował badania nad koncepcjami prawno-historycznymi i wychowawczymi Tadeusza Czackiego, a zwłaszcza nad pozycją Liceum Krzemienieckiego w systemie oświatowym, wprowadzonym przez Aleksandra I na terenie guberni zachodnich. Kalina B a r t n i c k a badała kwestie kosztów społecznych i kulturalnych, poniesionych przez społeczeństwo polskie w wyniku likwidacji Uniwersytetu Wileńskiego w 1832 r. oraz problem edukacji kobiet na ziemiach polskich w okresie zaborów. Tadeusz B i e ń k o w s k i kontynuował prace redakcyjne nad książką *Edukacja na ziemiach polskich do 1740 roku*. Janina C h o d a k o w s k a ukończyła prace nad działalnością i reformą organizacyjno-programową Wydziałów Filozoficznych w Polsce w okresie międzywojennym, pozwalające na ustalenie stanu uniwersyteckich katedr i studiów nauk pedagogicznych i okoliczności ich powstania; bardzo dokładnie zbadała zwłaszcza kwestię okre-

ślenia kryteriów wymagań niezbędnych do uzyskania niższego stopnia naukowego – magistra. Katarzyna D o r m u s podjęła badania nad pracą i działalnością społeczno-oświatową Kazimierzy Bujwidowej. Adam M a t u s z e w s k i ukończył pracę o korespondencji Jana Jonstona z Samuelem Hartlibem. Józef Miąso kontynuował prace nad syntetycznym ujęciem dziejów edukacji na ziemiach polskich w czasach porozbiorowych i w okresie międzywojennym; w pierwszym zakresie zebrał niemal pełne materiały narodzin i rozwoju współczesnych systemów edukacyjnych w Europie od końca XVIII wieku i opracował zagadnienie roli Kościoła katolickiego w oświacie dorosłych w zaborze rosyjskim po 1905 r.; w drugim zakresie zaś rozpoczął opracowanie odszukanych przez siebie protokołów min. oświaty, dotyczących powołanej w 1921 r. Komisji Pedagogicznej. Maria P a s z t o r kontynuowała prace nad rozprawą habilitacyjną na temat obrazu Polski w oczach francuskich elit politycznych i wojskowych w latach 1924–39, kończąc analizę obrazu polskiej gospodarki i polityki wewnętrznej w tym okresie. Joanna S c h i l l e r rozpoczęła zbieranie materiałów do monografii Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego (1869–1915). Wojciech S o k o ł o w s k i kontynuował prace nad rozprawą habilitacyjną o humanistach kancelarii królewskiej Stefana Batorego. Ryszard T e r l e c k i ukończył prace nad działalnością Uniwersytetu Latającego i Towarzystwa Kursów Naukowych w latach 1978–80 oraz kontynuował badania nad dorobkiem oświatowym i popularyzatorskim opozycji i niezależnego ruchu związkowego w okresie od sierpnia 1980 r. do grudnia 1981 r., jak i nad działalnością konspiracyjną środowisk oświatowych, naukowych, robotniczych i kościelnych w latach 1982–88. Leszek Z a s z t o w t kontynuował prace nad działalnością szkolnictwa na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1864–1918 i prace dokumentacyjno-archiwalne, dotyczące lekarza i uczonego XIX wieku (związanego m.in. ze Szkołą Główną Warszawską) – Józefa Mianowskiego.

V. Historia nauk przyrodniczych XVIII–XIX wieku

Iwona A r a b a s kontynuowała badania – na podstawie druków zwartych – nad środkami leczniczymi, wykorzystywanymi w dworach polskich na przełomie XIX i XX wieku. Jaromir J e s z k e prowadził badania nad dziejami polskiej historiografii medycznej XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem jej cech, związanych ze współczesnym paradygmatem medycznym i z uwzględnieniem niektórych założeń tzw. teoretycznej historii nauki. Adam K a s p e r o w i c z przeprowadził analizę XVI-wiecznych zielników Stefana Falimirza i Marcina z Urzędowa, dokonując wyodrębnienia zestawu roślin o najszerszym spektrum oddziaływania terapeutycznego. Michał K o k o w s k i rozwijał własną koncepcję hipotetyczno-dedukcyjnej metody myślenia korespondencyjnego z jej zastosowa-

niem do prac Kopernika oraz badał dorobek naukowy K. Poppera w kontekście jego zainteresowań metodologią historii nauki i samej historii nauk ścisłych. Barbara K u ź n i c k a opracowała piśmiennictwo światowe w odniesieniu do genezy i ewolucji pojęć: etnobotanika, etnomedycyna, etnofarmakologia i etnofarmacja i sformułowała własną koncepcję metodologiczną w odniesieniu do badań interdyscyplinarnych w zakresie etnonauk biomedycznych, zweryfikowała dane dotyczące daty urodzin i wykazu publikacji botanicznych profesora Uniwersytetu Wileńskiego – J.F. Wolfganga (1776–1859) oraz współpracowała i kierowała wydaniem źródłowej monografii historii leków naturalnych. Halina L i c h o c k a opracowała – z punktu widzenia historyka chemii – rękopis sporządzony przez Jana F. Wolfganga, zawierający notatki z wykładów farmacji Jędrzeja Śniadeckiego w Uniwersytecie Wileńskim. Bolesław O r ł o w s k i napisał książkę *Europa a rozwój techniki światowej*, mającej być częścią planowanego podręcznika powszechnej historii techniki, a dla londyńskiego wydawnictwa *Polish Cultural Heritage at the Dawn of the Third Christian Millenium* opracował tekst encyklopedyczny o udziale Polaków w rozwoju techniki światowej. Bożena P ł o n k a - S y r o k a opracowała zarys historiografii z okresu 1802–1989, dotyczącej medycyny niemieckiej I połowy XIX wieku, ujmując wszystkie główne, występujące w piśmiennictwie, kierunki metodologiczne (eklektyczny, filozoficzny, pozytywistyczny, neoromantyczny i społeczno-kulturowy). Andrzej Ś r ó d k a opracował rozdział do podręcznika akademickiego patofizjologii o historii i rozwoju patologii ogólnej i doświadczalnej. Bożena Urbanek przeprowadziła kwerendy archiwalne i biblioteczne, związane z przygotowaniem pracy habilitacyjnej, dotyczące XVIII i XIX-wiecznych angielskich poradników i podręczników dla pielęgniarek oraz dotyczące działalności profesorów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Beata W y s a k o w s k a przeprowadziła kwerendę 10 polskich czasopism etnograficznych, odnoszących się do badań archeologicznych nad uprawą konopii w Polsce oraz zebrała materiały archiwalne w Tartu i Tallinie, dotyczące przebiegu studiów i początków pracy naukowej działających tam polskich farmaceutów. Stefan Z a m e c k i kontynuował prace nad ukończeniem książki o empirycznych i teoretycznych aspektach powstania koncepcji atomistyczno-molekularnych w chemii oraz zebrał materiały do książki na temat zagadnień filozofii i historii dziedziny nauki w pracach W. Whewella.

VI. Wkład uczonych polskich w rozwój nauki światowej

Halina L i c h o c k a zanalizowała niezbrane notatki rękopiśmienne i maszynopisy w języku niemieckim dwóch opracowań patentowych I. Mościckiego. Małgorzata M a l e w i c z zbierała materiały źródłowe do kolejnego tomu korespondencji M. Skłodowskiej-Curie: przejrzała niepublikowane dotąd listy Marii do córki Ireny i korespondencję, którą Irena Joliot-Curie prowadziła z rodziną w Polsce już po śmierci matki oraz skopiowała większość telegramów kondolencyjnych, które nadchodziły na jej ręce po śmierci Marii. Jerzy R ó z i e w i c z i Andrzej Ś r ó d k a przygotowali artykuł o twórczości naukowej Kazimierza Opałka, zwracając zwłaszcza uwagę na jego wkład w badania nad historią nauki epoki oświecenia i udział w pracach „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”. Irena S t a s i e w i c z - J a s i u k o w a ukończyła tekst o formacji intelektualnej i typie osobowości Zdzisława Libery, wyodrębniając i charakteryzując grupy tematyczne w jego dorobku pisarskim. Andrzej Ś r ó d k a prowadził prace nad ukończeniem IV tomu *Uczonych polskich XIX–XX wieku* i przygotował artykuł o działalności klinicznej, naukowej i oświatowej prof. okulistyki UW w okresie międzywojennym – Jana Laubera, postaci nieco zapomnianej, a na pewno nie przypomnianej z powodu niewielkiej ilości materiałów i jego rzekomo antypolskiej działalności w okresie okupacji hitlerowskiej.

VII. Źródła do dziejów geografii

Aldona E r t m a n kontynuowała prace nad opisem materiału geograficzno-topograficznego do *Atlasu Królestwa Polskiego* z 1842 r. i do *Topograficznej Karty Królestwa Polskiego* z 1843 r., a na podstawie tego materiału zbadała genezę, wartość historyczną i współczesne znaczenie źródłowe map przyrodniczych w *Statystycznym Atlasie Królestwa Polskiego* z 1840 r. Beata K o n o p s k a współpracowała zawartość merytoryczną *Multimedialnego Atlasu Historycznego Świata* oraz opracowała zasady rekonstrukcji granic i treści geograficznej na przykładzie dziejów Europy dla potrzeb kartograficznych prezentacji multimedialnych. Wiesława W e r n e r o w a kontynuowała badania topograficzne opisów diecezji wileńskiej z 1784 r., przeprowadziła dalsze studia porównawcze szkiców parafii pld. obszaru woj. Podlaskiego na podstawie rękopisu kijowskiego, ukończyła prace edytorskie materiałów B. Olszewicza do kartografii polskiej XIX wieku oraz rozpoczęła badania w zakresie udziału Polaków w kartografowaniu Syberii.

WYMIANA ZAGRANICZNA

**Informacja o bezpośredniej współpracy Instytutu Historii Nauki
z zagranicznymi partnerami**

Instytut Historii Litwy Republiki Litewskiej, Wilno

Współpraca z Instytutem Historii Litwy (w ramach umowy bezpośredniej) dotyczyła w 1998 związków naukowych i kulturalnych Polski i Litwy, nauki w Uniwersytecie Wileńskim, dorobku wychowanków Uniwersytetu oraz jego roli dla nauki i kultury Polski i Litwy. W wymianie brały udział 4 osoby.

Instytut Sudhoffa, Lipsk

Efektom współpracy był pobyt w Cottbus oraz zaproszenie na kolejny pobyt naukowo-badawczy do Lipska i Drezna w 1999 r. oraz uczestnictwo w międzynarodowym programie badawczym (B. Płonka-Syroka).

Archivées et Musée Curie, Paryż

Współpraca zaowocowała członkostwem francuskiej grupy roboczej ds. edycji korespondencji Piotra i Marii Curie – projekt wspólny PAN – CNRS (M. Malewicz).

Yale University

Kontynuacja badań dokumentów klinowych o treści astronomicznej i astrologicznej (I. Żbikowska).

Fundacja Lanckorońskich w Rzymie

Pobyt stypendialny dotyczący kwerendy głównie do pracy o Arturze Wołyńskim (J. Piskurewicz).

Niemiecki Ośrodek Badań nad Oświeceniem w Hall

Instytut Historyczny Towarzystwa Jezusowego

Wydział Historii Kościoła w Rzymie

Revista Analecta Calasantiana w Salamance

Stała współpraca (I. Stasiewicz-Jasiukowa).

Wydział Japonistyki Uniwersytetu Warszawskiego

Wynik współpracy to naukowy katalog wystawy „Apteczki i leki japońskich aptekarzy” (I. Arabas).

W ramach pobytu stypendialnego we Francji kontynuowano przygotowania nad rozprawą habilitacyjną nt. Obrazu Polski w oczach francuskich elit politycznych i wojskowych w latach 1924–39 (M. Pasztor).

Staż badawczy w Londynie – City University nt. nauczania Internetu został sfinansowany z programu Tempus (J. soszyński).

**Informacja o współpracy realizowanej
na podstawie centralnie rozdzielanych limitów wymiany bezdewizowej**

Estońska Akademia Nauk

British Academy

CNRS

Słowacka Akademia Nauk

Litewska Akademia Nauk

Szwedzka Akademia Literatury, Historii i Nauk Antycznych

Ukraińska Akademia Nauk

Przeprowadzono kwerendy archiwalne i biblioteczne dotyczące tematów:

- 1) Współpraca naukowa polsko-estońska w zakresie farmacji na przełomie XIX/XX wieku.
- 2) Emigracyjne środowisko lekarskie z lat 1940–1950 w Wielkiej Brytanii.
- 3) Korespondencja Marii Skłodowskiej-Curie.
- 4) Leki pochodzenia zwierzęcego.
- 5) Uniwersytet Wileński po 1816 roku.
- 6) Kształcenie nauczycieli szkół średnich w II Rzeczypospolitej.
- 7) Źródła kopernikańskie w Szwecji.
- 8) Koncepcje prawno-historyczne i wychowawcze Tadeusza Czackiego (1765–1813).

Wymiana osobowa

Wymiana osobowa objęła 27 osób – 23 wyjazdy i 4 przyjazdy.

(Poza wymienionymi umowami wymiana osobowa realizowana jest w miarę możliwości również w dorze bezpośrednich ustaleń z placówkami zagranicznymi).

Ocena merytoryczna i wnioski

Instytut zwiększył naukowe kontakty zagraniczne (bezumowne), utrzymał na co najmniej dotychczasowym poziomie działalność publikatorską (szczególnie wysoko ocenioną w 1998 r. przez krajowe instytucje naukowe), bierze duży – w miarę swoich możliwości – udział w pracy dydaktycznej i popularyzatorskiej.

Wyniki współpracy międzynarodowej pracowników IHN w roku 1998 potwierdziły znaczenie i potrzebę intensyfikacji kontaktów z nauką światową.

Oczywistą pozostaje konieczność zwiększenia funduszy przeznaczonych na sfinansowanie badawczych wyjazdów zagranicznych pracowników PAN.

Niezbędne jest również stwarzanie szerszej możliwości bezpośrednich kontaktów z instytucjami współpracującymi z PAN w ramach umów międzynarodowych, wraz ze znacznym uproszczeniem związanych z tym formalności.

ZESPOŁY

W roku sprawozdawczym aktywnie działały zespoły m.in. historii nauk medycznych i historii kartografii. Działalność zespołów odzwierciedlają publikacje i sesje naukowe.

W pracach zespołu historii nauk medycznych, kierowanego przez doc. dr Z. Podgórską-Klawe, uczestniczyli specjaliści z Uniwersytetów Poznania, Warszawy i Wrocławia, Akademii Medycznych Łodzi, Poznania i Wrocławia oraz Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu.

Zespół historii kartografii pod kierunkiem prof. S. Alexandrowicza skupia 11 specjalistów ze środowisk akademickich Gdańska, Krakowa, Olsztyna, Szczecina, Torunia, Warszawy i Wrocławia.

SESJE I KONFERENCJE

- 1) *Pogranicze nauk botanicznych i humanistycznych jako obszar inspiracji badawczych* (Zakł. Nauk Biologicznych i Farmacji wraz z Pracownią Historii Botaniki UJ), Warszawa 27 maja;
- 2) *Hiszpańskie Oświecenie i działalność Towarzystwa Jezusowego* (Zakł. Historii Nauk Społecznych i kolegium OO. Jezuitów), Warszawa 14 maja (międzynarodowa);
- 3) XIX Ogólnopolska Konferencja Historyków Kartografii pt. *Mapa w warsztacie historyka* (zespół historii kartografii), Wrocław 10–12 września;
- 4) *Warszawskie środowisko lekarskie* (Zakł. Historii Nauk Medycznych), Warszawa 7 stycznia;
- 5) *Lwowskie środowisko lekarskie* (Zakł. Historii Nauk Med. wraz z Uniwersyteciem Wrocławskim i tamtejszą Akademią Medyczną) Wrocław 11 grudnia;

6) *Apteczki i leki japońskich wędrownych aptekarzy* (Instytut Historii Nauki) Warszawa 14 września;

7) *Kontekst odkrycia w dziejach dziedziny nauki* (zespół prof. S. Zameckiego wraz z IFiS PAN), comiesięczne posiedzenia seminaryjne o zasięgu ogólnopolskim;

8) *Współczesny rzut oka na początki ochrony przyrody w Polsce.* (Komisja Historii Nauk Przyrod. Komitetu Historii Nauki i Tech. wraz z Zespołem Historii Biol. przy Zakładzie Historii Nauk Biol. i Farm.) Warszawa 21 grudnia;

Pracownicy Instytutu wzięli czynny udział w Międzynarodowej Konferencji Historyków Wychowania w Wielonku i w konferencji *Comparative Teachers Education* w Budapeszcie (K. Bartnicka), w symposium ICOHTEC w Lizbonie i symposium Biografistyki Polonijnej w Rzymie (B. Orłowski), udział w konferencjach naukowych w Paryżu (M. Kokowski), udział w międzynarodowych konferencjach i szkołach w Belgii i Szwecji (M. Kokowski), udział w kongresie nt. odkrycia i twórczości w Belgii i we Włoszech (W. Wójcik), udział w konferencji i seminarium nt. historii medycyny w Niemczech i na Łotwie (J. Jeszke), udział w sesjach w Wilnie i we Lwowie (J. Malicki), udział w paryskiej konferencji Mickiewiczowskiej (M. Troszyński).

CZŁONKOSTWA W MIĘDZYNARODOWYCH TOWARZYSTWACH NAUKOWYCH

K. B a r t n i c k a : International Standing Conference for the history of Education,

J. B u r c h a r d t : Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale,

M. F r a n k o w s k a - T e r l e c k a : Société Internationale pour pour l'Étude de la Philosophie Médiévale i International Society for the History of Rhetoric,

J. J e s z k e : Deutsch- Polish Gesellschaft für Geschichte der Medizin, European Association for the History of Medicine and Health,

B. K u ź n i c k a : czł. rzecz. Académie Internationale d'Histoire de la Pharmacie i czł. koresp. Arbeitsgemeinschaft Ethnomedizin,

J. M a l i c k i : International Advisory Board (przy Association for Studies of Nationalities),

J. M i ą s o : International Standing Conference for the History of Education,

B. O r ł o w s k i : Międzynarodowy Komitet Historii Techniki,

G. R o s i ń s k a : czł. koresp. Académie Internationale d'Histoire des Sciences, International Union of Astronomy i Societé pour l'Étude de la Philosophie Médiévale, International Union of Astronomy,

I. Stasięwicz - Jasiukowa : przew. Sekcji Historii Nauki Komitetu Narodowego ds. Współpracy z Międyznarodową Unią Historii i Filozofii Nauki, czł. hon. Societatis Historiae Scientiarum necnon Rerum Technicarum Indagandae apud Academiam Scientiarum Bohemoslovacam i bułgarskiego Tow. Historii i Teorii Nauki, Komitetu Narodowego ds. Międyznarodowej Rady Unii Narodowych,

A. Śródka : del. Polski do Międyznarodowego Tow. Historii Medycyny,

B. Urbaneck : European Association for the History of Psychiatry oraz International Association of Nurses.

STOPNIE AKADEMICKIE. DYDAKTYKA

Prezydent RP wręczył nominację profesorską Jerzemu Burchardto wi.

Centralna Komisja ds. Tytułu i Stopni Naukowych zatwierdziła, nadany przez Radę Naukową stopień naukowy doktora habilitowanego doktorowi Leszkowi Zasztowto wi.

Rada Naukowa zatwierdziła stopień doktora nauk historycznych ks. mgr. Janowi Niemcowi.

Przyznano 4 stypendia habilitacyjne.

Działalność dydaktyczną prowadziło 20 osób w 6 wyższych uczelniach w Warszawie, Krakowie, Lublinie, Poznaniu, Pułtusku i Siedlcach.

PROJEKTY BADAWCZE (granty KBN)

Realizowane przez Instytut:

- Staropolski świat nauki [kier. J. Dobrzycki];
- Medycyna niemiecka nurtu niematerialistycznego i polska recepcja jej teorii i doktryn w XIX w. [kier. B. Płonka-Syroka];
- Czterdzieści lat przyjaźni i współpracy: Waclaw Borowy – Karol Wiktor Zawodźniński (1910–1950) [kier. A. Biernacki].

Realizowane poza Instytutem:

- Antologia tekstów filozoficznych średniowiecza [M. Frankowska-Terlecka].

NAGRODY

W okresie sprawozdawczym troje pracowników zostało wyróżnionych prestiżowymi nagrodami:

dr Joanna S c h i l l e r za książkę *Portret zbiorowy nauczycieli warszawskich publicznych szkół średnich 1795–1862* otrzymała nagrodę im. Klemensa Szaniawskiego Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk, doc. dr hab. Leszek Z a s z t o w t za książkę *Kresy. 1832–1864* otrzymał nagrodę im. J. Lelewela z zakresu historii Wydziału I Nauk Społecznych PAN, prof. dr hab. Karolina Targosz za książkę *Sawantki w Polsce XVII w.* otrzymała nagrodę Wydziału I Nauk Społecznych PAN w dziedzinie historii kultury.

INFORMACJE OGÓLNE

Stan osobowy w końcu roku wynosił 52 osoby, w tym 41 pracowników naukowych.

Spośród pracowników naukowych odszedł 1 profesor na emeryturę, 1 adiunkt na urlop bezpłatny. Instytut zatrudnił 1 osobę na etat adiunkta.

Instytut należy do kategorii A w systemie klasyfikacji KBN. Dotacja KBN na działalność statutową wynosiła 1 793 100 zł (w roku 1997 – 1 530 000). Na tzw. działalność ogólnotechniczną, obejmującą m.in. koszty druku książek i czasopism, Instytut uzyskał – znacznie niższą w porównaniu z ubiegłoroczną – dotację z Polskiej Akademii Nauk – 13 000 zł.

WYDAWNICTWO INSTYTUTU HISTORII NAUKI

Opublikowano łącznie 9 pozycji, w tym wydawnictwa ciągłe i c z a s o p i s m a : „Analecta” z. 1 i 2/1998, „Kwartalnik HNiT” nr 3/4 1997, 1 i 2/1998, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” t. 38; k s i ą ż k i – Katarzyna Dormus: *Rozwój form wychowania estetycznego i nauczania rysunku w Krakowie w latach 1850–1914*; – *Listy z prowincji. Korespondencja wizytatorów generalnych, rektorów i nauczycieli ze Szkołą Główną Koronną 1779–1794*. Oprac. Kamilla Mrozowska.

Pracownicy Instytutu opublikowali łącznie 120 prac naukowych, w tym 9 książek, 10 rozdziałów w książkach, 47 artykułów i rozpraw, w tym 6 publikacji w recenzowanych czasopismach o zasięgu światowym, 54 referaty, doniesienia i materiały informacyjne. Ponadto w dorobku pracowników naukowych Instytutu znalazły się publikacje popularne, artykuły prasowe i inne.

Dyrekcja Instytutu za najważniejsze osiągnięcia naukowe w roku ubiegłym uznała książki: Tadeusza Bieńkowskiego i Jerzego Dobrzyckiego *Staropolski świat nauki. Uczeni i szkoły wobec osiągnięć nowożytnych nauk przyrodniczych oraz Korespondencje Marii Skłodowskiej-Curie z uczonymi Europy Środkowej i Wschodniej 1904–1934* pod red. Jana Piskurewicza, a także Jana Piskurewicza *Prima inter pares. Polska Akademia Umiejętności w latach II Rzeczypospolitej*.

Andrzej Śródka
(Warszawa)

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN
W 1998 ROKU

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-ORGANIZACYJNA

Zgodnie z tradycją Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN każde z zebrań plenarnych składało się z dwóch części: naukowej i organizacyjnej. W naukowej części tych zebrań uczestniczyli poza członkami Komitetu także inni historycy różnych dziedzin nauki z całego kraju.

I. Zebrania plenarne

- A) 3 lutego 1998 r. zebranie poświęcone dziejom nauk społecznych. Referat o charakterze interdyscyplinarnym pt. *Judaizm i chrześcijaństwo w perspektywie historycznej* wygłosił ksiądz Musiał SJ, były sekretarz Komisji Episkopatu Polskiego d/s Dialogu z Judaizmem. Treścią referatu było ukazanie zmieniających się na przestrzeni wieków postaw Ojców Kościoła, Episkopatu i władców chrześcijańskich wobec Żydów i judaizmu. Implikacjami zmienności postaw były oficjalne wykładnie kanonów wiary oraz kodeksy prawa. Miały one istotny wpływ na kształtowanie się stosunku ludności chrześcijańskiej do wyznawców religii mojżeszowej.